

Департамент
освіти і науки,
молоді та спорту
Закарпатської обласної
державної адміністрації

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ І СПОРТУ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ ТА МІЖНАРОДНИКІВ УЖНУ**

Партнери:

**Пряшівський університет (Пряшів, Словачька Республіка)
НДІ політичної регіоналістики УжНУ (Ужгород, Україна)
НДІ Центральної Європи УжНУ (Ужгород, Україна)
Студентське наукове товариство ФСН (Ужгород, Україна)**

МАТЕРІАЛИ

Х-ї Міжнародної науково-практичної конференції:

**«УКРАЇНА-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ФОРМАТ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН
УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
В КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ, РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ, ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ ПРАКТИК І ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ
МІНОРИТАРНИХ ЕТНІЧНИХ ГРУП»**

**ДО 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПЕРШОГО ЗАВІДУВАЧА КАФЕДРИ
ПОЛІТОЛОГІЇ В УЖГОРОДСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВОЛОДИМИРА
ЛАВРЕНТІЙОВИЧА БОДНАРА (04.07.1935–22.08.2011)**

10-11 жовтня 2025 року
м. Ужгород

Україна – Європейський Союз: Формат розвитку відносин України та Європейського Союзу в контексті геополітичної турбулентності, російсько-української війни, електоральних практик і політичної участі меншості етнічних груп. Матеріали X-ї Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 10–11 жовтня 2025 року) / Ю. Остапець (голова редкол.); відповідальні за випуск: П. Габрин, М. Зан, К. Червеняк. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2025. 378 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Юрій ОСТАПЕЦЬ, професор, доктор політичних наук, декан факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – голова редколегії.

Мар'яна МАРУСИНЕЦЬ, професор, доктор педагогічних наук, директор департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської обласної військової адміністрації – співголова редколегії.

Микола ПАЛІНЧАК, професор, доктор політичних наук, декан факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – співголова редколегії.

Олександр БЕРТОЛОН, заступник голови правління ГО «Асоціація випускників політологів та міжнародників УжНУ» – співголова редколегії.

Іріна ДУДІНСЬКА, доцент кафедри теорії політики, директор Інституту політології Пряшівського університету в Пряшеві (Словацька Республіка) – співголова редколегії.

Анатолій КЛЮЧКОВИЧ, доктор політичних наук, завідувач кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Михайло ЗАН, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Кристина ЧЕРВЕНЯК, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Валентин БУРКАЛО, кандидат філософських наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Віктор ПЕТРИНКО, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Петро ГАБРИН, аспірант 4-го року навчання спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Рецензенти:

Василь КЛИМОНЧУК, професор кафедри політичних наук факультету історії, політології і міжнародних відносин (Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)

Михайло ШЕЛЕМБА, доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій (ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 3 від 28 жовтня 2025 р.).

До збірника наукових праць ввійшли доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої актуальним питанням розвитку відносин України та країн Європейського Союзу в контексті геополітичної турбулентності, російсько-української війни, електоральних практик і політичної участі меншості етнічних груп. Вітчизняні та зарубіжні науковці висвітлюють проблематику зміни геополітичного статусу України, міжнародних відносин, дипломатичну, військову та фінансову допомогу нашій державі, інформаційно-смыслові наративи в контексті протистояння з ворогом; аналізують причини, хід та наслідки російсько-української війни; презентують проблематику електоральних практик у країнах Європейського Союзу та їх вплив на розвиток відносин з Україною; розглядають публічно-управлінські відносини та особливості взаємодії влади й суспільства у воєнний та поствоєнний період; розкривають зміст політичної участі меншості етнічних груп у країнах Центральної Європи; окреслюють проблемні аспекти життєдіяльності українського соціуму в умовах воєнного стану (волонтерство, біженці та внутрішня міграція, мова, освіта, наука, культура та релігія як фактори формування і збереження національної ідентичності тощо).

Видання розраховане на науковців, аспірантів, студентів, державних службовців та широкий читачий загал.

© Матеріали X-ї Міжнародної науково-практичної конференції
«Україна – Європейський Союз:

Формат розвитку відносин України та Європейського Союзу
в контексті геополітичної турбулентності, російсько-української війни,
електоральних практик і політичної участі меншості етнічних груп», 2025

© Ужгородський національний університет, 2025

© ТОВ «РІК-У», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО ПРО НАСТАВНИКА: ДО 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПЕРШОГО ЗАВІДУВАЧА КАФЕДРИ ПОЛІТОЛОГІЇ В УЖГОРОДСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВОЛОДИМИРА ЛАВРЕНТІЙОВИЧА БОДНАРА (04.07.1935–22.08.2011).....	12
Микола ВЕГЕШ СЛОВО ПРО ЗАСНОВНИКА ПОЛІТОЛОГІЇ В УЖГОРОДСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	13
Мирослава ЛЕНДЬЕЛ Про мудрість керівника: пам'яті Володимира Лаврентійовича Боднара, першого завідувача кафедри політології Ужгородського національного університету	14
Іван СИТАР ЧЕЛЯДНИК ІЗ ВЕЛИКОЇ БУКВИ.....	15
Валентин БУРКАЛО «ХИТРИСТЬ СВІТОВОГО РОЗУМУ» – НЕЛІНІЙНИЙ РУХ ЧЕРЕЗ ПАРАДОКСАЛЬНІ ЗМІНИ ДО НОВОЇ ЯКОСТІ КОЛЕКТИВНОЇ СВІДОМОСТІ: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ЛАВРЕНТІЙОВИЧА БОДНАРА	16
Маріанна КОЛОДІЙ «ЧИМ БІЛЬШЕ ПІЗНАЄТЕ, ТИМ БІЛЬШЕ ЗРОЗУМІТЕ, ЧИМ БІЛЬШЕ ЗРОЗУМІТЕ, ТИМ МЕНШЕ ЗРОБИТЕ ПОМИЛОК» – ВОЛОДИМИР БОДНАР.....	22
Надія КІЧЕРА 4 ЛИПНЯ – НЕ ПРОСТО ДАТА.....	23

РОЗДІЛ 1

УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ СВІТІ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, ДИПЛОМАТИЧНА, ВІЙСЬКОВА ТА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА, ІНФОРМАЦІЙНО-СМИСЛОВІ НАРАТИВИ

Ростислав БАЛАБАН ПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ: ВІД ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ДО ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ	25
Шандор ФЬОЛЬДВАРІ UKRAINIAN-HUNGARIAN RELATIONS IN THE LIGHT OF THE NEW MILITARY STRATEGY OF THE EUROPEAN UNION.....	30
Ірина ОВЧАР, Юлія ОВЧАР КОМУНІКАЦІЙНА СКЛАДОВА ПЕРЕГОВОРІВ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС	41
Олександр БЕРТОЛОН ВПЛИВ ОФІЦІЙНОГО БУДАПЕШТА НА ЄВРОПЕЙСЬКУ ІНТЕГРАЦІЮ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ 2026 РОКУ В УГОРЩИНІ.....	43
Мирослава ЛЕНДЬЕЛ, В'ячеслав ПАВЛЕНКО СУЧАСНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ПІДТРИМКИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ.....	46
Надія КІЧЕРА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ОЦІНКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТЕЙКХОЛДЕРІВ.....	48
Nataliya MARADYK, Vladislav DUDINSKÝ FROM VISA BARRIERS TO FREE MOVEMENT: UKRAINE AND ITS VISA DIALOGUE WITH THE EU	50
Michal CIRNER, Irena DUDINSKÁ SOCIETY, POLICY, ECONOMY AND TRANSFORMATION PROCESSES OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SLOVAK REPUBLIC	55

Василь БУСЛЕНКО УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПОЛІТИЦІ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА СЛОВАЧЧИНИ Р. ФІЦО.....	57
Олександр РАДИШ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ВІД ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОГО ПЕРЕХОДУ ДО СУЧАСНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	58
Viktoriiа SICHAK THE DYNAMICS OF SLOVAK EUROSCEPTICISM IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION.....	61
Світлана НАУМКІНА УКРАЇНА ЯК ЕПІЦЕНТР ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗЛАМІВ: АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-СМИСЛОВИХ ВІЙН.....	67
Іван МОНОЛАТІЙ ЕТНІЧНЕ (РАСОВЕ) ПРОФІЛЮВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ РОЗВІДКИ ТА КОНТРРОЗВІДКИ ДЕРЖАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ	69
Ірина ЦІКУЛ ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ	72
Ганна САСИН ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ЕКСПАНСІЇ В УКРАЇНСЬКИЙ ПРОСТІР	73
Сергій ВОНСОВИЧ НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	75
Оксана ШУРКО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МАНІПУЛЯЦІЇ СВІДОМІСТЮ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВІЙНИ	77
Фелікс БАРАНОВСЬКИЙ ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДХОДІВ ПОЛЬЩІ ДО СПІВПРАЦІ З УКРАЇНОЮ НА ТЛІ ЗМІН ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	78
Орест СОРОКОПУД ІНТЕГРАЦІЯ ПОЛЬЩІ В НАТО ТА ЄС І СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО З УКРАЇНОЮ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	80
Олексій ШАФРАНЬОШ ПОЗИЦІЯ АНТИГЛОБАЛІСТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВІЙНІ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: МІЖ КРИТИКОЮ ЗАХОДУ І ПІДТРИМКОЮ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ	82
Сергій ГЕМБЕРГ УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ВИКЛИКИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ	83
Тетяна ЄЛОВА СТРАТЕГІЧНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	84
Віталій МАЛІМОН ЄВРОПЕЙСЬКА ОБОРОННА ЕКОСИСТЕМА ТА УКРАЇНА: ВІД «SOLIDARITY LANES» ДО СПІЛЬНИХ ЗБРОЙНИХ ПРОЄКТІВ	86
Yaryna SOKOL THE ROLE OF INTERNATIONAL ALLIANCES AND PARTNERSHIPS IN STRENGTHENING UKRAINE'S GLOBAL POSITION	88
Олексій СОКУР КОНСТРУКТИВІСТСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАРТІЙНОГО ДИСКУРСУ ЩОДО ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	89
Михайло СІЗОКРИЛОВ ПРІОРИТЕТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ 2024-2029: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ КРАЇН АСОЦІЙОВАНОГО ТРІО.....	91

Іванна КОБЗАРЕНКО АДАПТАЦІЯ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	93
Павло ЛОГВІНОВ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ: РОЛЬ UKRAINE FACILITY У ПІДТРИМЦІ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	96
Михайло ЛЕВЕНЕЦЬ МОЛОДІЖНА УЧАСТЬ В ПРОЦЕСАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	98
Андрій КІНЯК КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ У ПАРАДИГМІ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА УКРАЇНО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВІДНОСИН	99
Михайло ТЕМНОВ УКРАЇНА, ЄС ТА БОЖЕСТВЕННА СЕМІОТИКА: ДУХОВНИЙ ВИМІР	101
Дмитро ІВАНЕНКО УКРАЇНА–ЄС: ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКОМУ ВПЛИВУ В АФРИЦІ.....	106
Василь КУХТА УКРАЇНА – ТРОПІЧНА АФРИКА: РОЗШИРЕННЯ ВЕКТОРІВ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	108
Sofia HUDYMA LESSONS FROM UKRAINE'S WAR: HOW TAIWAN IS PREPARING FOR POSSIBLE CHINESE AGGRESSION.....	110
Андрій БУЗАРОВ СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ	111
Микола ПАЛІНЧАК ДЕРЖАВА І ЦЕРКВА У ФОКУСІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ДЕМОКРАТІЇ	113
Михайло ШЕЛЕМБА, Анастасія КИРЛИК МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА НАВКОЛО ГРЕНЛАНДІЇ: КРИТИЧНІ РЕСУРСИ, КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ ТА СТРАТЕГІЧНА БОРОТЬБА ЗА СУВЕРЕНІТЕТ В АРКТИЦІ.....	116
РОЗДІЛ 2 РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ І НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ	
Олексій ГАРАНЬ, Сергій ШАПОВАЛОВ, Поліна БОНДАРЕНКО ЧИ ПЕРЕШКОДЖАЄ ГРОМАДСЬКА ДУМКА МОНОПОЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ПІД ЧАС ВІЙНИ?	118
Костянтин ЛИТВИН РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ІДЕОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ ВІД «РАШИЗМУ» ДО ІМПЕРСЬКОГО РЕВАНШИЗМУ	123
Наталія РОТАР РИЗИКИ ІНТЕГРАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОРГАНІЗАЦІЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ	124
Дмитро ІЛЬЮЩЕНКО БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР СУЧАСНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНА – ЄС В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	126
Ігор ТОДОРОВ БЕЗПЕКОВА ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ІНВАЗІЇ В УКРАЇНУ	128
Василь КЛИМОНЧУК СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	131

Наталія КУШНІР АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ПОТОКІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	134
Ігор ДОЦЯК ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ.....	136
Петро МЕЛЬНИК ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ДОВКІЛЛЮ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	137
Софія МАРЧУК МЕЖІ РАЦІОНАЛЬНОСТІ В УМОВАХ АСИМЕТРИЧНОЇ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ЯДЕРНОГО ЧИННИКА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ ...	139
Віктор ПЕТРІНКО ПЛАНЕТАРНИЙ ДУАЛІЗМ ЯК ГЕОПОЛІТИЧНА ОСНОВА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	142
Олексій БАРИПАЄВ, Андрій МІНОСЯН СУЧАСНА РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ЗАГРОЗА ІСНУВАННЮ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	145
РОЗДІЛ 3 ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ПРАКТИКИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ВЗАЄМОВІДНОСИН ІЗ УКРАЇНОЮ	
Юрій ОСТАПЕЦЬ, Антон РАДЬКО КРИЗА УКРАЇНСЬКОГО ПАРТІЄТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД	147
Денис ЯКОВЛЕВ, Ганна ТРУШЕВИЧ ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ «ПЕРЕМІЩЕНОГО СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ»: МОДЕЛЮВАННЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ВПО.....	151
Юрій ПРОКОПЕНКО ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗНАЧЕННЯ МЕТОДУ Д'ОНДА В ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ РЕФОРМІ УКРАЇНИ	153
Костянтин СВЕКЛА НОВІ ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИБОРЧИХ ПРОЦЕСІВ: НАПРЯМКИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ	155
Dmytro MELNYCHUK EXPERIENCE IN IMPLEMENTING THE SWISS REFERENDUM INSTITUTION TO STRENGTHEN DEMOCRACY AND ECONOMIC LAW IN UKRAINE	157
Анатолій КЛЮЧКОВИЧ РОСІЙСЬКИЙ ГІБРИДНИЙ ВПЛИВ У СЛОВАЧЧИНІ: ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ВРАЗЛИВОСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	159
Роман КУБІЧКА ДИНАМІКА ВИБОРЧОЇ ЯВКИ У СЛОВАЧЧИНІ: КОНТЕКСТ ВИБОРІВ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ У 2024 РОЦІ	162
Едгар ВЕРСЕТТІ РЕГІОНАЛЬНІ ПАРТІЇ ЯК ОСЕРЕДОК ЕТНОПОЛІТИЧНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ ЗЗОВНІ	164
Павло ЯЦИНА ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В ЧЕХІЇ 3-4 ЖОВТНЯ 2025 РОКУ	168
Ірина ВОРОТІЛОВА ПОЛІТИЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН	170

РОЗДІЛ 4

ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ ВІДНОСИНИ ТА ПУБЛІЧНА ВЛАДА
У ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД**Михайло МОСКАЛЮК**ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО
РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ 174**Юлія СЛІПЕЦЬКА**ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА ПІД ВПЛИВОМ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 176**Антон ЮРЬСВ**КОМУНІКАТИВНІ ЧИННИКИ ПОЛІТИЧНОЇ СТРУКТУРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО
ПАРЛАМЕНТУ ПІСЛЯ 2019 РОКУ 178**Кристина ЧЕРВЕНЯК**

ДЕРЖАВНА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 180

Петро ГАБРИНОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ПРАКТИК
У РОМСЬКИХ ПОСЕЛЕННЯХ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
(НА ПРИКЛАДІ ПРЯШІВСЬКОГО САМОВРЯДНОГО КРАЮ) 182**Стеллас АСЛАНОВ, Василь КОБА**ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ШЛЯХ ДО ПРОЗОРОСТІ І ЕФЕКТИВНОСТІ 183**Юлія ФЕТЬКО**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 186**Максим УТКІН**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ВПРОВАДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ 187**Ірина МАТВЄЄНКО**КОМУНІКАТИВНИЙ ВПЛИВ ЯК КОМПОНЕНТ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН ТА МАНІПУЛЯЦІЙ 189**Анна ГОЛОВАТА, Вікторія ФІЗЕР**ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ВИКЛИКИ ПРОЦЕСУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 192**Сергій БАЙРАК**ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ 197**Владислав КОЛЕСНИЧЕНКО**МІСТА ЯК ЛОБІСТИ: ДОСВІД УКРАЇНСЬКИХ МУНІЦИПАЛІТЕТІВ У МОБІЛІЗАЦІЇ
МІЖНАРОДНОЇ ПІДТРИМКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ 201**Віталій СМАЧНИЙ**ПАРТНЕРСТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК МЕХАНІЗМ СТІЙКОГО
РОЗВИТКУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 203**Валерій БОРТНІКОВ, Олена КОЗЮПА**СПІВПРАЦЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ
ПАРТНЕРАМИ (2022–2024 РР.) 206**Світлана БУЛА**ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ І МОЖЛИВОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВОЄННИЙ ПЕРІОД (НА
ПРИКЛАДІ М. ЛЬВОВА) 209**Анатолій БОЙКО**ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ СТАНДАРТІВ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 210

Дана ГІДІ

ІНСТИТУТ РАДНИКІВ З ПИТАНЬ МОЛОДІ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ
МОЛОДІ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ: ВИКЛИКИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УЖГОРОДСЬКІЙ ГРОМАДІ.....212

Дмитро ЕРДЕЛІ

ВИБРАНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ
В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ214

Маріан ТОКАР

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ МУЗЕЙНОГО ПРОСТОРУ ЯК СУЧАСНА УПРАВЛІНСЬКА ІННОВАЦІЯ.....217

Володимир БАСАРАБ, Сергій ЙОВБАК

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАДАХ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)219

Маріанна КОЛОДІЙ

ЛОКАЛІЗАЦІЯ РЕЗОЛЮЦІЇ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН 1325 «ЖІНКИ. МИР. БЕЗПЕКА»
В УКРАЇНІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ222

Наталія ВАРГА, Богданна ГВОЗДЕЦЬКА, Руслана ДЖУГАН

МИТНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: БАР'ЄРИ ТА ВИКЛИКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ
СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ224

Діана СТЕБЛАК

«РЕЛІГІЙНА ФОРТЕЦЯ» Д. ТРАМПА – РОЛЬ РЕЛІГІЙНОГО ФАКТОРУ
В ПОЛІТИЦІ 47 ПРЕЗИДЕНТА США226

Валентин ЗАВИДНЯК

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОРГАНІВ
ВЛАДИ ШТАТІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....227

Дмитро ЗІНИЧ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГІБРИДНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ
НА ПРИКЛАДІ МОЛДОВИ ТА ГРУЗІЇ: СХОЖОСТІ ТА ВІДМІННОСТІ.....229

Денис ТАРАСЕНКО, Володимир ПАКЛІН

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ231

РОЗДІЛ 5

ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ТА ПРЕДСТАВНИЦТВО У ВЛАДІ МІНОРИТАРНИХ
ЕТНІЧНИХ ГРУП У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Юлія УЗУН, Світлана КОЧ

КОНСТИТУЦІЙНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ЕТНІЧНИХ
МЕНШИН: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ233

Чілла ФЕДИНЕЦЬ

ПРАВА МЕНШИН ТА ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ПОЧАТКУ ПЕРЕГОВОРІВ
ЩОДО ВСТУПУ ДО ЄС236

Вікторія ПЕТРОВСЬКА

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ УГОРЩИНИ
У ВИБОРАХ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У 2024 РОЦІ:
ДОСВІД УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ «ЄДНІСТЬ»241

Чілла ФЕДИНЕЦЬ, Олександр БЕРТОЛОН

ПРЕДСТАВНИКИ ЗАКАРПАТТЯ В ЗАКОНОДАВЧОМУ ОРГАНІ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ:
ПОЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ УГОРСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ЗАКАРПАТТЯ
(1945–1991).....244

Стеллас АСЛАНОВ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ЗАХИСТ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (СПІЛЬНОТ) ПІД ЧАС ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ252

Мирослав ГОРВАТ ПРЕДСТАВНИЦТВО РОМІВ У МІСЦЕВИХ ОРГАНАХ ВЛАДИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ..	254
Юлія МЕЩЕРЯКОВА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ІТАЛІЇ (НА ПРИКЛАДІ АВТОНОМНОЇ ОБЛАСТІ ТРЕНТИНО-АЛЬТО-АДІДЖЕ).....	261
Михайло ЗАН, Володимир ЛОЙЗИК КОРСИКА ЯК ЕТНІЧНА ТЕРИТОРІАЛЬНА АВТОНОМІЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	263
Володимир АЛМАШІЙ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ЕТНІЧНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ РУХІВ У СЛОВАЧЧИНІ В КІНЦІ XX СТОЛІТТЯ	265
Андрій ПОПОВИЧ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ.....	270
Роман БАНДУРОВИЧ СУСПІЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОМСЬКОЇ ГРОМАДИ У СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ІСНУЮЧІ БАР'ЄРИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	278
Олександр МУШИНКА ДИНАМІЧНІ ЗМІНИ ШКІЛЬНИЦТВА В СЕРЕДОВИЩІ МІНОРИТАРНИХ ЕТНІЧНИХ ГРУП СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (НА ПРИКЛАДІ РОМСЬКОЇ ГРОМАДИ)	280
Юрій ШИПОВИЧ СПЕЦИФІКА ЕТНОІДЕНТИЧНОСТІ КАРПАТСЬКИХ РУСИНІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ ІНТЕРВ'Ю В РАМКАХ ПРОГРАМИ «ГОЛОСЫ РУСИНІВ ПІДКАРПАТЯ» НА РАДІО РУССКОЙ БУРСЫ «ЛЕМ. FM»	283
Мартін ЖЕЛЕЗНИК СЕРБСЬКИЙ КРАЙ КОСОВО ТА МЕТОХІЯ & РЕСПУБЛІКА КОСОВО: ПОЛІТИКО-ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ ТА ГЕОЕТНОПОЛІТИЧНА ТУРБУЛЕНТНІСТЬ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.....	286
Едгар ВЕРСЕТТІ ЕТНОПОЛІТИЧНІ СПІЛЬНОТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОГО ВПЛИВУ	289
Діана БУРБАХ ГРОМАДСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ГРЕЦЬКОЇ ЕТНІЧНОЇ ГРОМАДИ НА ЗАКАРПАТТІ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	290

РОЗДІЛ 6

УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВОЛОНТЕРСТВО, БІЖЕНЦІ, ВНУТРІШНЯ МІГРАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГОСУСПІЛЬСТВА

Валерія БІЛОУСОВА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	293
Оксана МАТВІЄНКО, Василь ШОВАГ УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ: ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	297
Леся АДАМОВА ПРОБЛЕМАТИКА УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ЧЕХІЇ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕСЬКИХ МЕДІА)	299
Наталія МЕШКОВА БЕЗПЕЧНА ГАВАНЬ: ЦЕНТР ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ У М. БРНО (ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА) ЯК МІСЦЕ ПІДТРИМКИ ПІД ЧАС КРИЗИ.....	301
Вікторія СВЯТЕЦЬКА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: СОЦІАЛЬНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ	303

Ліліана ЯРОВА, Михайло КУРТІКОВ ТЕХНОЛОГІЇ «ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА»: ВІД МАСОВОЇ АУДИТОРІЇ ДО ГРУП ІНТЕРЕСІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	304
Володимир БАСАРАБ, Олександр ЙОВБАК ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	307
РОЗДІЛ 7 МОВА, ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА ТА РЕЛІГІЯ ЯК ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	
Валентин БУРКАЛО ПСИХОЛОГІЯ КОРИГУЮЧОГО ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЕЛІТАРНУ КОРУПЦІЮ В УКРАЇНІ ЯК ПРОРОСТАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ХРИСТОСВІДОМОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ ТА ПРИБОРКАННЯ СВІДОМОСТІ «АНТИХРИСТА» ЕЛІТАРНОГО ЕГО	310
Микита ПЕТРАКОВ КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ, МІНОРИТАРНІ ГРУПИ І ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС.....	317
Василь ПАХОЛОК СИСТЕМА СКОРБОТНИХ ДАТ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ ЯК БЕЗПЕКОВА ВІЗІЯ У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ	319
Владислав ПЕТРИШИН НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ХХ СТОЛІТТІ ЯК ЦІННІСНИЙ ЕЛЕМЕНТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ.....	321
Василь ЛЕВКУЛИЧ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ НАУКИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ПРОБЛЕМИ	323
Марія КУЛЕШІР ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ І КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ	325
Ігор ШНІЦЕР ШКІЛЬНА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ЗМІСТ, ЗНАЧЕННЯ	326
Іванна ЧЕЙПЕШ, Василь КУХТА, Марія КУХТА ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	328
Володимир БАСАРАБ, Михайло ТУРЯНИЦЯ ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	330
Тетяна КЛЮЧКОВИЧ ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У СЛОВАЧЧИНІ ПІД ТИСКОМ ВИКЛИКІВ І ПРОТИРІЧ	332
Štefan IŽÁK UKRAJINIZÁCIA SLOVENSKÝCH OMŠÍ: DÔSLEDOK ALEBO JEDNA Z PRÍČIN ASIMILÁCIE SLOVÁKOV ZAKARPATSKA?	334
Людмила МАЗУКА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЗА КОРДОНОМ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ.....	336
Назар МИХАЛЮК АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ТА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ	338
Тетяна КУЧЕР ДО ПИТАННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНШИНИ В М. ТРНАВА (СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА): СУЧАСНИЙ СТАН.....	340
Ігор ВЕГЕШ КУЛЬТ ВЕЛИЧІ В СТРУКТУРІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ РОСІЙСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	342

Микола ПАЛІНЧАК, Роман МЕГЕЛА, Руслан ЛЕШАНИЧ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ЦЕРКВИ	344
Леррі РОНАЙ ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ ЦЕРКВОЮ ТА ДЕРЖАВОЮ В УГОРЩИНІ У 1990-Х РОКАХ	346
Ігор-Іван ПРОЦІВ, Роман РОМАНЮК РУЙНУВАННЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ПАМ'ЯТОК НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ЗА ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ «СХІДНОГО СУСІДА» (2022-2025 рр.).....	347
Петро БОНДАРЧУК ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ	349
Михайло ЛЕНДЕЛ СТАНОВИЩЕ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ СЕЛА ДОВГЕ ПІСЛЯ «КАТАКОМБНОГО» ПЕРІОДУ	350
Станіслав РОШКО СЛОВА ЯК ЗБРОЯ ВІЙНИ: ЯК МОВА ТВОРИТЬ МІЖНАРОДНУ ПОЛІТИКУ ТА ВИЗНАЧАЄ ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ В КОНФЛІКТІ МІЖ РОСІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ	355
Анастасія РІЗНИК ДВОВОМОВНІСТЬ І ВИКЛИКИ ІДЕНТИЧНОСТІ: ДОСВІД УКРАЇНИ.....	361
Андріана ЗАН ЕТНОМОВНА СПЕЦИФІКА ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ.....	362
Наталя СЕРЕБРЯННІКОВА УКРАЇНСЬКИЙ БАЛЕТ: ПРОТИСТОЯННЯ НАРАТИВІВ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ.....	365
Василина ПАЛИНЧАК-КУТУЗОВА МУЗЕЙ ЯК ПЛАТФОРМА ДІАЛОГУ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ТА ЇХ РОДИНАМИ: МУЗЕЙНА КОМУНІКАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІКА.....	367
Марія ШНІЦЕР, Ангеліна ГАЙЛО ПРОБЛЕМА ВІЙНИ ТА МИРУ У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДАХ ПЛАТОНА ТА АРИСТОТЕЛЯ.....	369
Ірина ОСТАПЕЦЬ НОВІ ВИМІРИ СВОБОДИ В ФІЛОСОФІЇ ПОСТМОДЕРНУ	371
Олег НЕСТЕР СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	374
Богдана ШАНДРА, Анастасія ШЕБЕСТЯН ВПЛИВ МОРАЛЬНОСТІ, ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СВОБОДИ НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО.....	376

**СЛОВО ПРО НАСТАВНИКА:
ДО 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПЕРШОГО ЗАВІДУВАЧА КАФЕДРИ ПОЛІТОЛОГІЇ
В УЖГОРОДСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ВОЛОДИМИРА ЛАВРЕНТІЙОВИЧА БОДНАРА
(04.07.1935–22.08.2011)**

- URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD\(2011\)045-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD(2011)045-e) (дата звернення: 10.08.2025)
5. Scholsem J.-C. Personal autonomy through the “communities” system: does the example of Belgium suggest that forms of non-territorial autonomy can make a difference in terms of minority participation? *The Participation of Minorities in Public Life*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011. P. 113–130. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD\(2011\)045-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD(2011)045-e) (дата звернення: 10.08.2025)
 6. Smith D. J. The revival of cultural autonomy in certain countries of eastern Europe: were lessons drawn from the inter-war period? *The Participation of Minorities in Public Life*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011. P. 87–100. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD\(2011\)045-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD(2011)045-e) (дата звернення: 10.08.2025)
 7. Verstichel A. Special measures to promote minority representation in elected bodies: the experience of the OSCE High Commissioner on National Minorities. *The Participation of Minorities in Public Life*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011. P. 51–71. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD\(2011\)045-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD(2011)045-e) (дата звернення: 10.08.2025)
 8. Wolff S., Weller M. Self-determination and Autonomy: A Conceptual Introduction. *Autonomy, Selfgovernance and Conflict Resolution: Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies* / Eds. by Marc Weller та Stefan Wolff. London: Routledge, 2005. P. 1–25.

Чілла ФЕДИНЕЦЬ,

старша наукова співробітниця Центру соціальних наук
Університету ім. Лоранда Етвеша (Будапешт, Угорщина)

ПРАВА МЕНШИН ТА ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ПОЧАТКУ ПЕРЕГОВОРІВ ЩОДО ВСТУПУ ДО ЄС

Навіть сьогодні важко уявити регіон світу без певного ступеня етнічного, культурного чи релігійного конфлікту. 770 мільйонів жителів Європи нині представляють понад сотню етнічних груп менш ніж у п'ятдесяти країнах [20, с. 3–4, 8]. Навіть за умов демократії завжди переважає право більшості, а захист меншин не є автоматично гарантованим правом [20, с. 6].

Протягом останнього століття ні війна, ні мир не розв'язали питання національних меншин. Питання прав меншин було підняте Версальським мирним договором наприкінці Першої світової війни, оскільки малі національні держави, що виникли замість великих імперій, все одно не були етнічно однорідними. Національні держави Центральної та Східної Європи були зобов'язані підписати договори про захист меншин, але на практиці вони не виконувалися й розглядалися як втручання у внутрішні справи та обмеження їхнього суверенітету, і ця позиція багато в чому збереглася до сьогодні. Ліга Націй була створена як зовнішній орган, але функціонувала як своєрідне «бюро скарг» без дієвого правового захисту та формально припинила своє існування під час Другої світової війни. У 1945 році її замінила Організація Об'єднаних Націй (ООН) для сприяння співпраці між державами-членами. З 1975 року її підтримувала Нарада з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ), яка мала переважно статус спостерігача і була інституціоналізована у 1992 році як Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) [9, с. 64–91; 21, с. 80–81].

Досі не існує міжнародного правового статусу для національних меншин, єдиного визначення поняття «меншина», чіткого визначення прав меншин, і в кращому випадку існують лише політичні орієнтири без санкційних механізмів – див. зокрема Копенгагенський документ ОБСЄ (1990), Декларацію ООН про права меншин (1992), Європейську хартію регіональних або міноритарних мов Ради Європи (1992) та Рамкову конвенцію про захист національних меншин (1995) [23, с. 4]. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права ООН (1966) поклав право народів на самовизначення в основу доступу до прав, не визначаючи при цьому поняття «народи» (стаття 1(1)), і визнав правом усіх членів етнічних, релігійних та мовних меншин «користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди, а також користуватися рідною мовою» (стаття 27). Паризька хартія для нової Європи (1990), яка не є міжнародним договором, а частиною звичаєвого права, запропонувала континенту демократичну модель, засновану на співробітництві та запобіганні конфліктам [1, с. 193].

У ейфорії після закінчення холодної війни Ф. Фукуяма стверджував, що людство досягло кінця історії в плані політичних систем, особливо після розпаду Радянського Союзу, і що не існує альтернативи

сучасним суспільствам, заснованим на ліберальній демократії та ринково орієнтованих економічних системах [13]. С. Гантінгтон, полемізуючи з ним, наголошував на непримиренній, вічній боротьбі цивілізацій, яка неминуче призводить до воєнних конфліктів знову й знову, але водночас прямо вказував, що з цивілізаційного погляду можливість російсько-української війни була мінімальною [14]. Ці теорії не довели своєї універсальності, так само як і міжнародні інструменти не змогли забезпечити єдиний захист.

Відносини між державою та національними меншинами є асиметричними. Прикладами є колишня Югославія, Кавказ, Чечня, палестинське та курдське питання, а також Україна. «Проблема перерозподілу влади лежить у центрі відносин між державами та національними меншинами. Оскільки надання прав захисту національним меншинам означає, що держави повинні відмовитися від певних позицій влади, тоді як меншини, навпаки, отримують нові позиції влади завдяки конкретним правам захисту. Таким чином, між державами та меншинами існує ситуація протилежних інтересів, адже йдеться про владні позиції, які обидві сторони намагаються зберегти та від яких жодна з них не бажає відмовитися» [20, с. 7].

Нежиттєздатність стереотипів і міфів, які поширювала російська політика, про те, що Україна та українці більш лояльні до «російського світу», ніж до України та українського патріотизму [19], стала очевидно особливо після повномасштабної війни Росії проти України. Москва очікувала, що російськомовне населення, незалежно від національної приналежності, відреагують на російське вторгнення позитивно або принаймні нейтрально. Це очікування ґрунтувалося на погляді, якого дотримувалися багато західних політиків та аналітиків, що Україна глибоко поділена, а також на переконанні, що носії російської мови ближчі до Росії, і, відповідно, протистоять проєвропейській та націоналізуючій політиці української держави. Однак досвід показав протилежне, особливо оскільки російська окупація зачепила східні та південні регіони України, де переважає російськомовне населення. З'являється дедалі більше ознак того, що українська ідентичність перестала бути характеристикою певної етнічної групи, а постає тепер як національна ідентичність, яка охоплює все суспільство [18].

Зростання націоналістичних настроїв в Україні перед розпадом СРСР різко знизилося після проголошення незалежності через економічну кризу. Україна була однією з найбідніших країн регіону, а формування олігархічної економічної системи гальмувало її розвиток. Лише після 2000-х економіка почала відновлюватися, а політичний вибір став чіткішим у результаті Помаранчевої революції 2004 р. та Революції Гідності 2013–2014 рр., коли суспільство дедалі виразніше заявила про своє бажання наблизитися до Європейського Союзу.

Найсерйознішою спадщиною радянської імперії стала масштабна мовна та культурна русифікація титульної нації в пострадянських державах [17, с. 10–11]. В Україні уже в 1990-х роках багато людей розглядали вибір між російською та українською мовами як символ двох політичних і культурних розколів: приналежності до Росії та приналежності до Європи й Заходу. Просування української мови – жодне законодавство в країні ніколи не відходило від того, що українська є єдиною державною мовою – мало на меті врівноважити її історичну підпорядкованість російській [4]. Мовна різноманітність продовжувала відігравати вирішальну роль після здобуття країною незалежності в 1991 році, оскільки розвиток мови, її місце і роль у державі були предметом дискусій не тільки для меншин, але й для титульної нації [7]. Конституція 1996 р. визнавала «українську націю», «корінні народи» та «національні меншини», але не дала визначення цим категоріям. Ця ситуація також відображалася в певних суперечностях у законодавстві.

Серед так званих мовних законів першим був Закон УРСР «Про мови в Українській РСР» 1989 р., гарантував розвиток й використання мов меншин поряд з українською. У Висновку № 190 (1995) Парламентської асамблеї Ради Європи щодо вступу України до Європейського Союзу, серед іншого, зазначалася необхідність ратифікації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин (1992), що було зроблено Законом «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» 1999 р. Однак група парламентарів звернулася до Конституційного Суду, який своїм рішенням № 9-рп/2000 визнав закон неконституційним. Хартія була знову ратифікована Законом «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» 2003 р., але він набув чинності лише у 2006 році. У ній Україна взяла на себе менше зобов'язань, ніж у 1999 році [5].

Наступний законодавчий акт, Закон «Про засади державної мовної політики» 2012 р., єдиний законодавчий акт, який надав регіональні права мовам меншин, носії яких становлять понад 10 % населення в певному регіоні. Однак цей закон став предметом значної міжнародної критики. Серед інших, Верховний комісар ОБСЄ з питань національних меншин назвав цей закон «глибоко розкольніцьким», оскільки він непропорційно сприяє російській мові, «позбавляючи більшість стимулів вивчати або

використовувати українську мову» [14]. Венеціанська комісія у Висновку CDL-AD(2011)008 висловила попередню думку щодо цього закону, по суті підтвердивши те, що постійно стверджувала опозиція: проєкт є незбалансованим, оскільки непропорційно зміцнює позиції російської мови, не підтримуючи українську мову як державну, що є важливим засобом соціальної інтеграції. 22 лютого 2014 року президент Віктор Янукович втік з країни, а наступного дня парламент проголосував за скасування мовного закону. Однак навіть проукраїнські сили протестували проти такого недемократичного кроку, і відповідно до конституції, виконувач обов'язків президента, спікер українського парламенту Олександр Турчинов не підписав документ, і він не набрав чинності [10, с. 137–142]. Закон зрештою було скасовано Конституційним Судом у його рішенні № 2-Р/2018 від 28 лютого 2018 року з формальних підстав, пов'язаних з обставинами його прийняття. Це створило правовий вакуум до прийняття наступного закону про мову.

Останній мовний Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 р. не регулював права меншин, а зосередився на захисті державної мови. Він встановив обов'язковість української в державному управлінні, освіті, культурі та медіа, допускаючи винятки лише для приватного життя та релігійних практик. Це законодавство було згодом оцінене у Висновку Венеційської комісії CDL-AD(2019)032, де зазначалося, що повністю визнається законна мета кожної держави – зміцнення державної мови, але водночас має бути забезпечений справедливий баланс між збереженням і просуванням державної мови як засобу соціальної інтеграції, з одного боку, та захистом мовних прав осіб, які належать до національних меншин, з іншого, і що заходи не повинні надмірно обмежувати мовні права національних меншин.

Найжвавіша дискусія викликала Закон «Про освіту» 2017 р. Стаття 7 (т. з. «мовна стаття») закону була ухвалена без узгодження з представниками національних меншин і навіть компетентної наукової спільноти. Вона визначає державною мовою освітнього процесу українську, розрізняє титульну націю, корінні народи, національні меншини та фактично відокремивши як окрему категорію росіян, надаючи їм різні права [6]. Парламентська асамблея Ради Європи у резолюції 2189 (2017) наголосила на необхідності перегляду мовної статті, підкресливши принцип недискримінації та баланс між інтеграцією через державну мову та збереженням мов меншин. У Висновку Венеційської комісії CDL-AD(2017)030 також зазначено, що закон становить непропорційне втручання в уже набуті права меншин, зокрема відокремлюючи «корінні народи» від «національних меншин».

Етнічна категоризація в Законі «Про освіту» 2017 р. та в Законі «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 р. різко контрастували із законом «Про національні меншини в Україні» 1992 р., який було замінено двома новими законами – про корінні народи та про національні меншини (спільноти).

Декларація ООН 2007 року не дала визначення «корінних народів», але закріпила їхні колективні права. Україна спочатку утрималася під час голосування, але у 2014 році визнала декларацію частиною свого правопорядку. Це стало підґрунтям для подальшого законодавчого закріплення прав корінних народів. Протягом тривалого часу лише чотири країни Європи – Фінляндія, Швеція, Норвегія та Росія – вважалися державами, що мають корінні народи, але лише Україна ухвалила окремий закон про корінні народи.

Першим значущим актом Верховної Ради України була постанова «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави» 2014 р., вже після захоплення Криму і до початку війни на Донбасі.

18 травня 2021 року, у День пам'яті депортації кримськотатарського народу, Президент України Володимир Зеленський подав до парламенту законопроект «Про корінні народи України». Після широких експертних обговорень і доопрацювань його ухвалили 1 липня 2021 року. Закон визначив корінними народами автохтонні етнічні спільноти України, які за основним критерієм не мають «власного державного утворення за межами України».

Росія різко засудила закон, президент назвав його «провокацією» та «поділом суспільства на перший і другий сорти», а Державна Дума засудила як «образу історичної пам'яті та відверту провокацію». Угорщина критикувала обмеження кола автохтонних народів, вимагаючи включення угорців, румунів та росіян, і звинуватила Україну в обході міжнародних стандартів захисту меншин. Закон, утім, не зменшив прав меншин, а надав додаткові права саме корінним народам. Це створило правову різницю у підході до різних етнічних груп і відкрило дискусію про рівність у захисті прав усіх меншин в Україні [22, с. 8].

Президент України Володимир Зеленський у липні 2021 року оголосив, що паралельно із законом

про корінні народи буде підготовлений новий закон про меншини. Глава держави зробив особливий акцент на термінології: «Ми активно працюємо над законом про національні спільноти в Україні. Не меншини, а спільноти! Бо жодна національність в Україні не повинна почуватися меншиною, менш важливою, менш захищеною чи менш щасливою. Ніхто не може бути меншиною, бо ми всі є громадянами України [...]» [26]. Подібний аргумент висловив і Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець: «Це спільноти, а не меншини. [...] Основна ідея полягає в тому, що ніхто не повинен бути в меншості, проживаючи на території України та маючи українське громадянство. Ми всі рівні на нашій землі та на нашій батьківщині – Україні.» [25].

Водночас один із найавторитетніших експертів, Володимир Кулик, різко розкритикував проєкт у пресі як за концептуальну непослідовність, так і за нечіткі стандарти. «[...] дієвий закон про національні меншини потрібен нам самим, адже забезпечення прав меншин є важливим складником демократії.» «Треба [...] чесно говорити представникам меншин, які їхні побажання держава готова задовольнити, а які ні, замість створювати фальшиве враження "всього хорошого для всіх"» [24].

24 листопада 2022 року до парламенту було подано Закон «Про національні меншини (спільноти) України». 1 грудня його ухвалили у першому читанні, 13 грудня – у другому, а 29 грудня підписав Президент України. 31 грудня закон було опубліковано в офіційному віснику. Цей акт фактично зробив одне – об'єднав положення Закону «Про освіту» та Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», і пропустив такі важливі положення, як, наприклад культурна автономія, яка ще була присутня в Законі «Про національні меншини в Україні» 1992 р.

Венеційська комісія у своєму Висновку CDL-AD(2023)021 прямо наголосила, що ключовим поняттям закону є «інтеграція суспільства», яка охоплює як більшість, так і меншини задля досягнення єдності. Водночас вона рекомендувала враховувати власні попередні висновки щодо законів про меншини в Україні. Комісія також послалася на свій Висновок CDL-AD(2020)012-е 2020 року про зміни до законодавства Латвії щодо освіти мовами меншин, де було визнано диференційоване ставлення до мов ЄС та не-ЄС. Ключова різниця полягає в тому, що Конституція Латвії прямо не передбачає захист мов жодної із меншин, тоді як Конституція України гарантує такий захист для російської. Комісія вважає, що в умовах жорстокої агресії проти України юридично виправданим є тимчасове призупинення цієї конституційної норми. Представники науки також вважають, що Кремлівська ревізійницька політика доводить, що обрана балтійцями у 1991 році стратегія була правильною й ефективною [16, с. 179].

Незаперечно, що починаючи з 2017 року права меншин були звужені. Цей законодавчий процес, постійно критикувався угорським урядом, який блокував роботу Комісії Україна-НАТО навіть після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, аж поки на саміті у Вільнюсі її не замінила Рада Україна-НАТО. Офіційна Угорщина неодноразово підкреслювала, що не підтримає жодних інтеграційних прагнень України, доки угорцям Закарпаття не буде повернено їхні права.

23 червня 2022 року Європейська Рада надала Україні статус кандидата та доручила Єврокомісії стежити за виконанням реформ, необхідних для подання заявки на членство. Сім критеріїв включали перегляд законодавства щодо національних меншин. 8 грудня Верховна Рада ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів стосовно прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах». Ним внесено зміни до законів про місцеве самоврядування, освіту, медіа, повну загальну середню освіту, вищу освіту, державну мову та національні меншини (спільноти). Серед іншого, ці поправки – на основі Висновку Венеційської комісії CDL-AD(2023)021 – поширили широкий спектр прав на ті меншини, мова яких є офіційною мовою ЄС. Також було врегульовано ситуацію Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, адже приватним закладам освіти (як цей інститут) дозволено вільно обирати мову навчання. Варто зазначити, що «мовна стаття» освітнього закону 2017 року так і не набула чинності, адже її впровадження кілька разів відкладалося, а у 2023 році її зміст був узгоджений із пропозиціями Венеційської комісії.

У підсумку, саміт ЄС 14–15 грудня 2023 року ухвалив рішення про початок переговорів щодо вступу України (і Молдови) до ЄС. Угорщина не голосувала «за», але й не заблокувала рішення: канцлер Німеччини Олаф Шольц вивів Віктора Орбана на «кавову паузу». Прем'єр-міністр Угорщини прокоментував, що це рішення є «безглуздим, ірраціональним і неправильним», у якому Угорщина брати участь не буде, але якщо інші 26 держав-членів наполягають, то «хай ідуть своїм шляхом» [2].

На початку 2024 року Угорщина висунула Україні додатковий «11-пунктовий» перелік вимог щодо прав меншин. Хоча цей список офіційно не публікувався, але все ж такі просочився в пресу. Далі тривали довгі та непрозорі переговори, під час яких громадськість не мала доступу до інформації про хід

переговорів. Угорщина відхилила всі пропозиції України, «11 пунктів» – фактично стали пасткою, засобом для гальмування євроінтеграційних прагнень України, оскільки, наприклад містять вимогу про право, яке не можна «повернути», як вимагає Угорщини, а саме представництво в парламенті, яке ніколи не було забезпечене суб'єктивним правом. Його можна обговорити, за яким європейським зразком це право можна буде включити до українського законодавства в майбутньому [27; 28]. Тим часом як Угорщина прийняла велику кількість українських біженців, надає гуманітарну допомогу, бере участь у лікуванні військових, підготовці військових лікарів тощо, в публічному просторі проурядові партії зробили антиукраїнську позицію частиною своєї ідентичності як елемент захисту суверенітету країни, та після 2022 року вже розпочинають другу кампанію до парламентських виборів, тепер 2026 року, одним з головних тем якої є саме це питання.

Після 2014 року в Україні ми спостерігаємо, що права меншин і міркування національної безпеки часто вступають у конфлікт, адже гібридна війна Росії стала системною проблемою не лише для України, а й для всього регіону [8; 12, с. 257]. Росія завжди розглядала Україну (і Білорусь) як частину себе, як гарантію своєї цілісності. Історично однією з найважливіших оборонних стратегій Росії був «глибинний» підхід [2, с. 1]. Той факт, що Білорусь нині є переважно російськомовною і лише формально незалежною від Росії, тоді як Україна постійно боролася, щоб не стати її «провінцією» – і політично, і мовно, – демонструє актуальність цієї проблематики, тепер вже як частину європейської безпекової архітектури.

Не слід забувати, що військова ескалація між двома пострадянськими державами передувала ухваленню Україною націоналістичних законів і політики після 2014 року, а отже, є реакцією, а не причиною російської збройної інтервенції [11]. Водночас зобов'язання України щодо ЄС та її політика в цьому напрямі залишалися незмінними протягом усього періоду, включно з часом повномасштабної війни. Рух України до Європейського Союзу – це понад тридцятирічні зусилля і понад 11 років війни, завдяки чому стало і гарантією безпеки для країни. Сьогодні процес вступу здається найбільш здійсненним, якщо Україна і Молдова зроблять його разом.

Список використаних джерел:

1. *A kisebbségi jogok nemzetközi okmányai*. Szerk. Majtényi B., Vizi B. Budapest: Gondolat Kiadó, 2003. 232 p.
2. Bērziņš J. Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy. *National Defence Academy of Latvia: Policy Paper*. 2014. № 4. P. 4–7.
3. Bettiza S. Hungary's Viktor Orban: Is one man blackmailing the EU? *BBC*. 16.12.2023. URL: <https://tinyurl.com/3ewccsbk> (дата звернення: 11.08.2025).
4. Bilaniuk L., Melnyk S. A Tense and Shifting Balance: Bilingualism and Education in Ukraine. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2008. № 3–4. P. 340–372.
5. Bowring B., Antonovych M. Ukraine's long and winding road to the European Charter for Regional and Minority Languages. *The European Charter for Regional and Minority Languages: Legal Challenges and Opportunities*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2023. P. 157–182.
6. Csernicskó I. Languages in Conflict Situations in the Context of the Law of Ukraine „On Education” (2017). *Language Politics, Language Situations and Conflicts in Multilingual Societies. Case Studies from Contemporary Russia, Ukraine and Belarus*. Ed. by M. Wingender, D. Müller. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2021. P. 137–152.
7. Csernicskó I., Fedinec Cs. Four Language Laws of Ukraine. *International Journal on Minority and Group Rights*. 2016. № 4. P. 560–582.
8. Dumitru I.-R. Ukraine between Peace and War with Russia. *Bulletin of „Carol I” National Defence University*. 2021. № 2. P. 95–106.
9. Eiler F. A két világháború közötti nemzetközi kisebbségvédelem rendszere. *Pro Minoritate*. 1997. № 3–4. P. 64–91.
10. Fedinec Cs., Csernicskó I. *Nyelvi kirakós Kárpátaljáról. Történeti és politikai dimenziók (1867–2019)*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont – Gondolat Kiadó, 2020. 213 c.
11. Fedorenko K. Umland A. A Triadic Nexus Conflict? Ukraine's Nationalizing Policies, Russia's Homeland Nationalism, and the Dynamics of Escalation in 2014–2019. *The Accommodation of Regional and Ethno-cultural Diversity in Ukraine*. Ed. by A. Aasland, S. Kropp. Cham: Palgrave Macmillan, 2021. P. 53–82.
12. Fiala-Butora J. The Controversy Over Ukraine's New Law on Education: Conflict Prevention and Minority Rights Protection as Divergent Objectives? *European Yearbook of Minority Issues*. 2020. P. 233–261.
13. Fukuyama F. *End of History and the Last Man*. Free Press, 1992. 418 p.
14. Human Rights Watch: World Report 2013: Ukraine. Events of 2012. URL: <https://tinyurl.com/2fdjv2bx> (дата звернення: 11.08.2025).
15. Huntington S. P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster, 1996. 368 p.

16. Jundo-Kaliszewska B., – Włodarska-Frykowska A. National and ethnic minorities and the image of the state in international public relations: a comparative study of Lithuania and Estonia. *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*. 2021. № 3. P. 177–203.
17. Kulyk V. Revisiting a Success Story: Implementation of the Recommendations of the OSCE High Commissioner on National Minorities to Ukraine, 1994–2001. /CORE Working Paper, 6./ Hamburg: Centre for OSCE Research, 2002. 146 p.
18. Kulyk V. Is Ukraine a Multiethnic Country? *Slavic Review*, 2022. № 2. P. 299–323.
19. Kuzio T. Russian stereotypes and myths of Ukraine and Ukrainians and why Novorossiia failed. *Communist and Post-Communist Studies*, 2019. № 4. P. 297–309.
20. Pan Ch., Pfeil B. S., Videsott P. *National Minorities in Europe*. /European National Minorities, 1./ Wien: Verlag Österreich, 2018. 521 p.
21. Szalayné Sándor E. *A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a 20. században*. Budapest: MTA Kisebbségkutató Intézet – Gondolat Kiadó, 2003. 247 p.
22. Terzyan A. Minority Rights in Ukraine After the Maidan Revolution: Change or Continuity? *Open Political Sciences*. 2022. № 1. P. 1–12.
23. Vizi B. A kisebbségi jogok védelmének európai színtere napjainkban: normatív rezsim és politikai diskurzus. *Pro Minoritate*. 2018. № 1. P. 3–14.
24. Кулик В. Законопроект про «національні спільноти»: неякісний товар у гарному пакуванні. *Українська правда*. 09.08.2022. URL: <https://tinyurl.com/2kt3npas> (дата звернення: 11.08.2025).
25. Лубінець Д. Нацменшини чи національні спільноти? Що змінює новий законопроект? *LB.ua*. 30.09.2021. URL: <https://tinyurl.com/bdfxx48z> (дата звернення: 11.08.2025).
26. Рощенко О. Не нацменшини, а спільноти: Заленський анонсував новий закон. *Українська правда*. 13.07.2021. URL: <https://tinyurl.com/bdfm6j5m> (дата звернення: 11.08.2025).
27. Фединець Ч. Короткий огляд українського законодавства про національні меншини з особливим акцентом на українсько-угорські дипломатичні відносини. *Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура*. Ред. Ю. Остапеч, М. Зан, В. Гіря. Ужгород: Ужгородський національний університет – ТОВ «РІК-У», 2024b. С. 207–212.
28. Фединець Ч. Реалізовані та втрачені можливості в угорсько-українських відносинах у питанні національних меншин: історичний огляд. *Україна – Угорщина: сучасний стан та перспективи міждержавних відносин*. Ред. О. Рафальський, В. Котигоренко. Київ–Ніжин: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України – Лисенко М.М., 2024. С. 20–29.

Вікторія ПЕТРОВСЬКА (Viktória PETROVSZKA),

голова «Українська асоціації «Єдність»,

голова самоврядування українців м. Будапешта (Угорщина)

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ УГОРЩИНИ У ВИБОРАХ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У 2024 РОЦІ: ДОСВІД УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ «ЄДНІСТЬ»

Політична участь національних меншин є фундаментальною необхідністю для будь-якої демократичної держави, оскільки вона забезпечує справедливість, стабільність та збагачує суспільство.

На сьогодні, Угорщина вважається одним із прикладів забезпечення політичних прав національних меншин завдяки її унікальній та розгалуженій системі національних самоврядувань, яка надає меншинам значні права на культурну автономію та самоврядування. Зокрема, в Угорщині офіційно визнаними є 13-ти корінних національних або етнічних меншин – болгари, роми, греки, хорвати, поляки, німці, вірмени, румуни, русини, серби, словаки, словенці та українці.

Згідно з даними останнього перепису населення Угорщини (жовтень-листопад 2022 року), чисельність української національної меншини склала 24 615 осіб.

Ця цифра відображає кількість людей, які визнали себе українцями на території Угорщини під час перепису. Це значне зростання порівняно з переписом 2011 року (7396 осіб) і значною мірою пов'язане з повномасштабним вторгненням Росії в Україну та прибуттям великої кількості українців. За чисельністю українська етнічна група посіла п'яте місце серед 13-ти історичних національних меншин Угорщини. Слід зазначити, що, за даними того ж перепису, українську мову як рідну визнали 15 315 осіб [5].